

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יג, תשכ"ב

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

ב"ספר הכח" ל"מ פינס, שיצא לאור בירושלים בשנת 1894, ולא ברור אפוא, מי הוא הממציא האמיתי, פינס או בן-יהודה.

3. ב"לשוננו לעם" קונטרס קכ"א—קכ"ב מונה מר ר' ויס בין ה"חידושים שנוקפו לזכותו של בן-יהודה ולא הובאו במילון שלו" גם את המלה סבון. אין כאן משום חידוש: זוהי המלה הצרפתית savon הנזכרת ברש"י, בביאור המלה "בורית" שבירמיהו ב, כג: "ויש לועזין שאבו"ן בלע"ז" (בש' שמאלית). המלה savon אף היא באה מן המלה הלאטינית saponem וזו נזכרת בתוספתא גדה ה, יא בכתיב "סאפון" ובתלמוד בבלי (גדה סב ע"א ובב"ק צג ע"ב) בכתיב קצת שונה, "צפון", ורש"י מתרגם אותה (ב"ק שם) ב"שוו"ן בלע"ז, ובכריתות ו ע"ב — בכתיב סאבו"ן. ואם יש בכל זאת משום חידוש בשימוש במלה סבון, עדיין ספק, אם יש ליחסו לבן-יהודה, הואיל ובשם זה השתמש כבר מגשה מאיראויטש בשנת 1886 (כנסת ישראל", כרך א, עמ' 961).

משה סתוי

„אכילת קורצא" בפרשת מכירת יוסף

(להערות מר מ' בן-אשר, „לשוננו לעם" קכ"א—קכ"ב)

בספרי „גלויות וסתומות בלשון" (עמ' 159) פירשתי אכילת קורצא על יסוד המלה הערבית קרץ, המציינת סוג

של לחם¹, שהרועים הנמצאים בנדודים וברווקות אופים על רמץ המדורה ואוכלים בפגישותיהם בצוותא, ואכילה זו מלווה — על הרוב — בניבול-פה, בהליכת-רכיל, בגילוי-סודות ובהלשנה. בתוך כך הזכרתי את סעודת הרועים בפרשת מכירת יוסף (ברא' לו): „וישבו לאכול לחם...” — לחם הוא קורצא! — כדוגמה למסיבת „אוכלי קורצא”.

על „רמו דק” בולט זה יצא להקשות מר בן-אשר: „... באותה סעודה לא זממו האחים להרע ליוסף, אלא להפך, יהודה הציע להקל את גורלו: לא להרגו, כי אם למכרו לישמעאלים (חסד מאין כמוהו; כמה נעים להימכר לעבד... מ"ס). ושיחה זו לא נתקיימה... בשעת הסעודה”.

לדעתי, אכילת קורצא בפרשת מכירת יוסף מתחילה ברגע שנגלה יוסף לעיני אחיו („ויראו אותו מרחוק... ויתנכלו אותו להמיתו... הנה בעל החלומות הלזה בא, ועתה לכו ונהרגנהו...”) ונמשכה בסעודת האחים הרועים בהשלכת יוסף לבור ובמכירתו לישמעאלים עד המזימה לרמות את האב הזקן בכתונת הטבולה בדם השעיר.

כל הסברות האחרות לאכילת קורצא — כגון קשירת קורצא ב„קורץ בעיניו” (משלי ו, יג), כאילו בשעת הבגידה קורץ המלשין בעינו, או ב„נשך-ריבית”, כאילו המלווה כסף בריבית קצוצה אוכל את בשרו של הלווה — אינן מתקבלות על הלב.

ביטוי זה, אכילת קורצא, ששורשו בזמנים קדומים

1. השוה: .G. Dalman, Arbeit und Sitte... , IV, p. 31

הרבה והוא קשור קשר הדוק בחיי הרועים, התאזרח בפי בני המזרח ובמרוצת הזמן הפך לביטוי לכל מזימה ובגידה — מי שמדבר סרה באישה, אשת רעהו, מי שמוציא לעז על חברו וכל הזוממים רמאות, זיוף וגנבה — הרי הם „אוכלי-קורצא“.

מר בן-אשר מקשה בצדק: מדוע אני, בספר הנ"ל, מתעלם מכינוי הקניין שבפסוקים בדניאל „ואכלו קרציהון די יהודיא (ג, ח). ו„די אכלו קרצוהי די דניאל“ (ו, כה). לדעתי התכוון הכתוב להדגיש, שהנפגעים, אלה שהלשינו עליהם, הם עצמם היו בעלי הקורצא — הלחם — והפוגעים בהם אכלו מלחמם, ולפי נימוסי המזרח זה מגדיל ומחמיר את הפשע.

תיקונים לקונטרס „כדבר איש אל רעהו“

(לשוננו לעם מחזור יג, קונט' ה'ד)

בשעת הדפסת הקונטרס הנ"ל נשתרבו אגב הגהה טעויות

אחדות, והרי תיקון מקצתן :

עמ' יג, שורה 5 בסופה צ"ל : כיסאות-

עמ' טז, שורה 15 בסופה צ"ל : צריך להגות :

עמ' כ, טורה 10 צ"ל : על שום מה הוא

עמ' מג, שורה 21 צ"ל : תיק עבה בעל קשתות מתכת,

שמשחילים בהן את המכתבים או את המסמכים.